

VETERAN: Festivalkoordinatør ved Karlsøy-festivalen, Svein-Egil Haugen, var blant de første som dannet et kollektiv på øya i 1972. FOTO: ERLEND BERGE

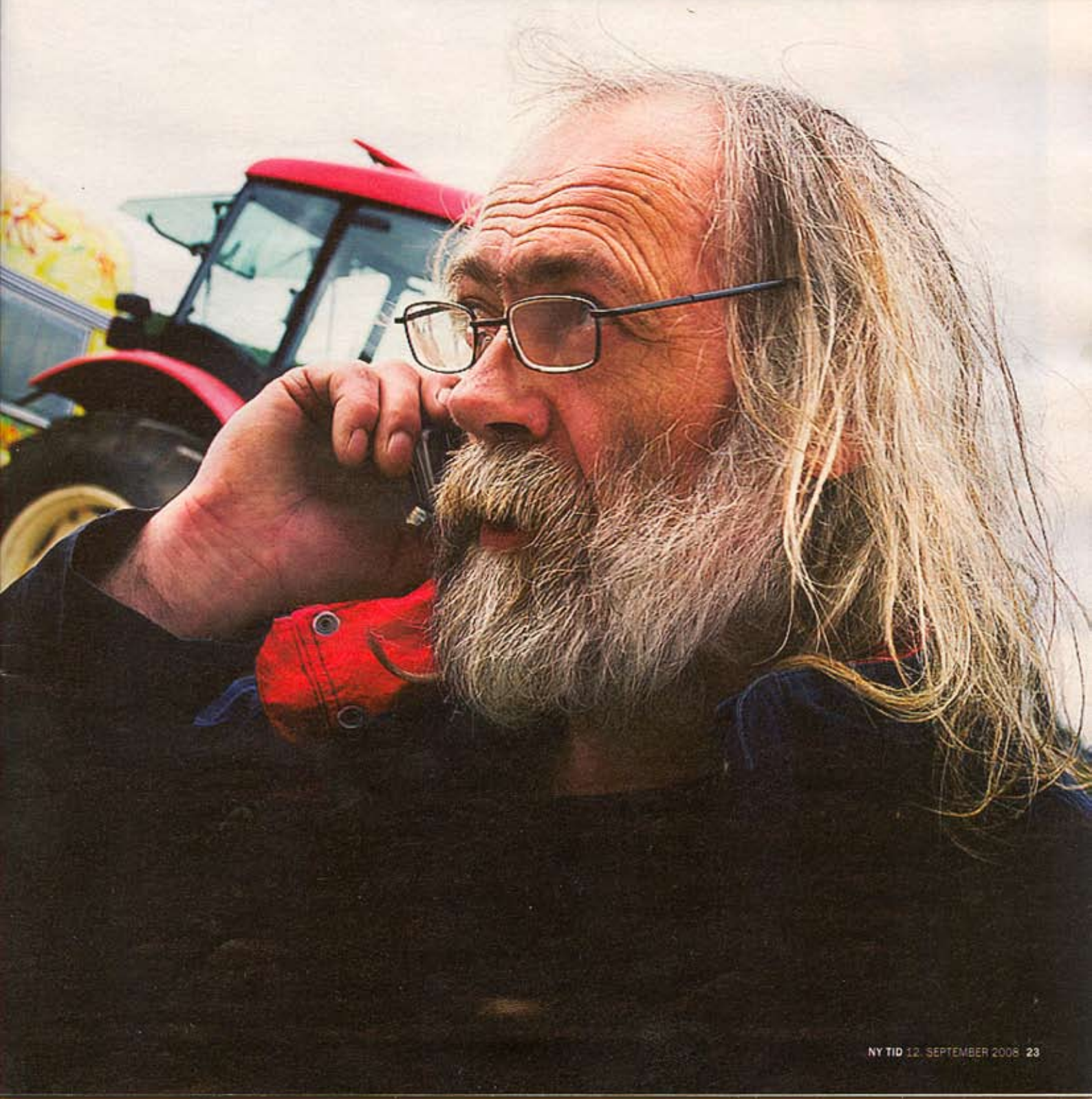
1968 – ikke helt død

Den kollektive opprørstrangen fra 1968 har slumret, men engasjementet lever. Hjertet slår i festival-Norge. **Av Maren Anne Terjosen og Erlend Berge (tekst og foto)**

MOTKULTUR

På Protestfestivalen i Kristiansand og Karlsøy-festivalen i Troms feires motkulturen. Ånden fra 1968 lever fortsatt.

HIPPIE-ØY: En langhelg i året inntar motkulturen hippie-øya Karlsøy. Til vanlig er det 25 fastboende på øya. FOTO: ERLEND BERGE.

Motkultur. På en forblåst øy utenfor Tromsø settes det opp telt på nyklipte åkre. Noen indianere fra Mexico tagger på en campingvogn. En same joiker i det fjerne. Årets artistprogram på Karlsøy-festivalen er fullt av ikke-kjendiser. Samfunnskritikken skal ljome utover Troms. Den afganske flyktningekomiteen, Palestinakomiteen, Landsforeningen for lesbisk og homofil

frigjøring og representanter fra Christiania-miljøet i København har alle funnet veien til Karlsøy. Nå skal motkulturen feires.

Johan Galtung er invitert til Karlsøy for å tale om internasjonal solidaritet. De fremmøtte vil høre professoren i fredsforskning prate om spådommer og konspirasjoner. Galtung spår USAs undergang innen 2025. Velges John McCain til president, går USA under i 2020. Barack Obama er heller ikke løsningen.

– Nobama, sier Galtung, til latter fra forsamlingen.

Nei, Obama hører til den samme ulla, ifølge Galtung. Ikke alle får med seg de dramatiske spådommene. Noen står svimende beruset og nikker enig.

– Åssen kan USA drive på som dem gjør? Hvorfor er det ingen som står fram og sier at nok er nok? spør en.

– Jeg er mest redd for de der naturkatastrofene. Hva tror du om det? spør en annen.

Noen uker seinere reises de samme spørsmålene lenger sør i Norge – under Protestfes-

tivalen i Kristiansand. Denne uka har festivalen samlet biskoper og horer, ministre og anarkister fra hele Norge i protest mot avmakt og likegyldighet. Retrospektivt spør man om seksti-åttens kamp for 40 år siden var forgyldes. I lys av jubileet for 1968-opprøret blir det stadig nappet i tråden «hva skal vi danne felles front mot nå?».

Fredsmamma Cindy

På programmet står debatter om alt fra den norske grådighetskulturen til religiøs fanatisme. Samtidig samler mange seg til arrangementene om USAs krigshisseri og -maskineri i Irak og Afghanistan. Temaene har bred dekning i programmet. 11. september raste synspunktene om hvem som egentlig står bak angrepet og hvorfor.

Ett av trekkplastrene er amerikanske Cindy Sheehan. En helt vanlig dag i begynnelsen av august 2005 satt hun og kikket på tv hjemme i California. George W. Bush var på skjermen med en pressekonferanse om krigen i Irak. Pre-

Karlsøy-festivalen

■ Musikk- og kulturfestival som i år ble arrangert 29. juli til 3. august på Karlsøy i Troms

■ Arrangert første gang i 2000

■ Ønsker å være en markering av motstand mot «et samfunn der de viktigste verdiene er lønnsomhet, konkurranse og grådighet» og en feiring av positive motkrefter.

■ På programmet i år sto alt fra foredrag med Johan Galtung til joikekurs og kirkekonsert.

FRED: - Kom! Vi lager vi en ring for fred, sier Marjón Karlsen (i midten).
FOTO: EIVLUND BERGE

PROTEST: Artisten Kohinoor har ingen planer om å tie stille, og mener samfunnet blir sykt fordi vi snakker for lite sammen.
FOTO: MAREN ANNE TERJESEN

sidenten kalte krigen «god», og saken verdig og riktig. Det var en krig enhver amerikaner måtte stille seg bak. Sheehan lyttet, like opprørt som den gang hun traff Bush i juni 2004 sammen med en gruppe etterlatte som ba om at krigen måtte stoppes. Sønnen Casey ofret livet i krigen samme vår. Han ble 24 år.

- Bush snakket som om det var enighet om at krigen var ønsket og nødvendig. Som om ingen kunne mene noe annet. Men jeg mente noe annet, jeg hadde en stemme, og den skulle jeg bruke, sier Sheehan til Ny Tid etter å ha mottatt Erik Byes minnespris under festivalens offisielle åpning.

Fredsaktivisten Sheehan ble kjent som the «Peace mom» da hun ga fredsbevegelsen et ansikt ved å campe utenfor Bush' feriested Prairie Chapel Ranch ved Crawford i Texas den 6. august 2005. Tre

- I dag er det avleggerne til Anders Lange som vinner, mens 68-ernes arvtakere skriver sakprosa. Tor Egil Førland

dager tidligere hadde hun satt seg der, i veikanten i en campingstol. I hovedhuset forberedte presidenten fem ukers ferie og nektet å komme ut. Samtidig vokste svermen av pressefolk. Det samme gjorde telteleiren av supportere rundt henne.

- Bush kom aldri ut og godt er det, sier hun i dag. Det hadde trolig svekket protestgrunnet.

- Stikk fingeren i jorda

Nå vil hun ha ham stilt for riksrett og har skaffet seg de drøyt 10.000 nødvendige underskriftene for å kunne stille som uavhengig kandidat ved kongressvalget for San Francisco mot demokratenes Speaker of the House, nummer to i suksessjonsrekken til presidentvervet, Nancy Pelosi.

- Bush forandrer forklaring og motiv for å fortsette krigen hver gang hans for-

rige forklaring rakner og skal stilles for riksrett. Det har ikke Nancy Pelosi bidratt til. Derfor stiller jeg mot henne.

På Karlsøya har festivalkoordinatoren Svein-Egil Haugen og kona Grete bodd siden 1972. De var blant de første som flyttet inn i et av tilbake-til-naturen-kollektivene. Kraftig

FORNØYD: Pratibha Jensen (til venstre) og Tone Bjørneboe skryter av Protestfestivalens struktur.
FOTO: MAREN ANNE TERJESEN

VOKSER SEG STOR: Sture Allens Dansorkester skaper god stemning fra scenen. Karlsøy-festivalen ble i år arrangert for niende gang.
FOTO: ERLEND BERGE

inspirert av 1968-opprøret i USA var kollektivene et opprør mot livsstilene i resten av samfunnet. Forestillingen om at verden kunne gjøres til et bedre sted stod sterkt. Med et liv i pakt med naturen og sjelen var utopien mulig. Motkulturen slo rot på Karlsøy.

De ønsket gjerne å få flere likesinnede til øya og Svein-Egil skrev et innlegg i Gateavisa

i 1972: «Kjøp en gård, stikk fingeren i jorda og så et gulrotfrø i hullet etterpå. Vi ser dere. Kanskje til sommeren.»

Slik ble drømmen om Karlsøy kjent i motkulturmiljøet i Norge. Flere kom og ble en del av fellesskapet. Hippielivet på Karlsøy varte i fire år. Så reiste de fleste sørover igjen. Fred og harmoni var ikke nok. Det var vanskelig å drive økologisk jordbruk på en øy 60 grader nord. Hippiene sto igjen med ubetalte regninger og samlivsbrudd.

Nå driver ekteparet Haugen en gård med geiter. Svein-Egil er varaordfører for Sosialistisk Venstreparti (SV) og IKT-ansvarlig i Karlsøy kommune. Han er redd Karlsøy-festivalen går i feil retning. Det er blitt for mye arbeid. For få arbeidere og for lite penger. Neste år tror han det blir en sommerleir for å feire motkulturen i stedet.

– Vi er blitt altfor store. Jeg er redd vi går på en smell og den kan komme i år, sier han.

Svein-Egil har selv lagt ut 110.000 kroner og lånt 100.000 til festivalen. Med tusen betalende gjester går festivalen i null. Nå er det stort sett bare frivillige og foredragsholdere på øya. Feriene bør snart komme fulle av motkultur.

Rotløs ungdom

Til Kristiansand har motkulturen kommet over Atlanteren. Da den amerikanske filmskaperen Donna Musil dykket i livene til barn av amerikanske soldater fant hun savn, ensomhet og frykt for å vise følelser. Etter oppvekst med militær disiplin under fars kommando ved ulike militærbaser omkring i verden, skulle de tilpasse seg alminnelige, små samfunn i USA

som voksne. En del av disse barna hadde styrke til å stå opp for egen identitet. Musil er selv en av dem, og deltok på Protest-festivalen med den multiprisvin-nende dokumentaren *Brats: Our journey home*. I forkant hadde hun en samtale med prisvinner

Protest-festivalen

- Arrangeres 5. – 14. september i Kristiansand
- Arrangert første gang i juli 2000.
- Ønsker å være en protest mot avmakten og likegyldigheten i samfunnet, for engasjement og handling. En protest mot et slapt toleransebe-grep, ensrettingen i samfunnet og den ensprede markedstenkingen.
- Deler hvert år ut Erik Byes Minnepris. I år gikk prisen til fredaktivisten Cindy Sheehan.

– Hvor er 68-erne når man trenger dem? Kohinoor Nordberg

FREDSMAMMA: Den amerikanske fredsaktivisten Cindy Sheehan (th) mottok denne uka Erik Byes minnepris under åpningen av årets Protestfestival i Kristiansand.

Til venstre er Erik Byes datter, Anne Eriksdatter Bye, som delte ut prisen.

FOTO: TOR ERIK SCHREINER/TANPIX

Cindy Sheehan om hvorfor noen velger soldatlivet. Ifølge Musils undersøkelser har det overveiende ofte gått skeis i disse soldatenes familieliv. Ifølge dokumentaristen har barna deres plastret sårene med alkohol og kriminalitet, utagerende oppførsel og hat. I dag er 15 millioner amerikanere soldatbarn, eller «brats», som Musil kaller dem.

– Dataalderen har lobotomert hele samfunnet, sier artisten Kohinoor. Hun har andre innfallsvinkler på resultatene av fremmedgjøring, men budskapet kompletterer Musils; frykt avler frykt. Mennesker trenger røtter, tilhørighet, følelsen av å være hjemme en plass. Ellers kan et voldelig mål lett bli et substitutt.

– Overalt i dag treffer en på computere som skal løse alle slags oppgaver. Det er maskiner over alt. Unge bruker kort og knapper i stedet for å snakke med voksne mennesker. En må spørre seg hvorfor det er så høy selvmordsprofil i Vesten. Det er ikke sånn i Afrika. Det er verre å være ensom enn å sulte.

Mari Kohinoor Nordberg fikk mye opp-

merksomhet i media etter at kjæresten hennes ble slått ned i Sofienbergparken i Oslo og deretter forlatt skadet av ambulanspersonellet som kom til stedet. «I'm gonna use my name!», slår hun funky fast fra scenen. Samtidig etterlyser hun kampånden i de gamle 68-erne, som etter sigende sitter ved makta i presse og skolesystem i dag.

– Det pågår mange spennende debatter, men hvor er 68-erne når man trenger dem? Jeg opplever i hvert fall lite støtte fra makta når jeg står fram med en mening. Hvor er de såkalte SV-journalistene? spør hun.

Større forståelse for 68-åndens slumring finner en muligens i Boka *Ekte sekstiåttre*. Forfatter og professor Tor Egil Førland deltok denne uka på Protestfestivalen med synspunkter på hvem de var,

hvor de kom fra og hvor de ble av. Som han skriver er 1968, ifølge den polske solidaritetsaktivisten og redaktøren Adam Michnik, en tenkemåte.

– 68-opprøret oppstod i universitetene. Da den lange marsjen gjennom korridorene,

PÅ GAMLE TRAKTER: Jan Bojer Vindheim slo seg ned på Karlsøy i 1972 og stiftet blant annet bladet *Vannbæreren*. – Med *Vannbæreren* tror jeg vi bidro til å endre synet på seksualitet og kjønnsroller i Norge, sier han. FOTO: ERLEND BERGE

TILBAKE TIL NATUREN:

Inspirert av 1968-opprøret i USA var det mange som på 70-tallet slo seg ned på Karlsøy med en målsetning om å leve i pakt med naturen og dyrke sin egen mat.

FOTO: ERLEND BERGE

som var slagordet deres den gang, var ved veis ende hadde de kommet til topps i elfenbens-tårnene. Men de kom aldri ut derfra. De kom fra universitetene, og oversvømte bokhandlene og deretter media. I dag er det avleggerne til Anders Lange som vinner, mens 68-ernes arv-takere skriver sakprosa, sier Førland.

På gjengrodde stier

– Nei, er det ikke han Jan Bojer? Er du tilbake på gjengrodde stier? sier Guri Hansen.

Hun står lent over gjerdet på andre siden av veien for det gamle kollektivhuset. Jan Bojer Vindheim går i høyt gress. Han kom til Karlsøy i 1972 og startet et av kollektivene der.

– Vi skrev litt. Trykket og stiftet Vannbæreren. Så gikk vi ut på åkeren og heiv høy på hesjer, forteller Vindheim.

Arbeidet med bladet Vannbæreren holdt beboerne i kollektivet sammen. Det ga livet på Karlsøy mening. Bladet ble sendt sørover til

hippiene i Slottsparken i Oslo. Vannbæreren ble en av de viktigste stemmene for motkulturen i Norge på 70-tallet.

Nå bor han i Trondheim og jobber som avisbud. Han sitter også i bystyret for Miljøpartiet De Grønne. Vindheim står på den gamle tomte på Karlsøy. Kollektivhuset er nedbrent. En hippie er tilbake til utopien.

Det er fredag og solformørkelsen er over oss. Tunge skyer gjør opplevelsen mindre dramatisk. Utenfor festivalkontoret holder sju personer hender og danner en halvsirkel.

– Kom! Vi lager en ring for fred, sier Marion Karlsen.

Mens solen forsvinner bak månen, står halvsirkelen stille på gresset. Ingen kommer til, og det blir ingen ring. Men fredelig er det. Freden brytes senere på dagen i det fergene legger til kai. De motkulturelle er i feststemning. Kasser med øl bæres mot camping. Feiringen ser ut til å gå i null i år også. ■